

De Elfstedentocht

Beste leerling,

Tijdens deze les ga je bezig om de Elfstedentocht af te leggen. Natuurlijk niet op het ijs, maar op papier.

Je komt op papier langs de elf steden. Er is telkens een controlepost in de vorm van een vraag. Het is de bedoeling dat je je antwoord op papier opschrijft.

Als je het fijn vindt om met je tafelgenoot samen te werken mag dat. Het stuk alleen schaatsen mag ook, maar kan wel zwaarder zijn.

Je hebt 60 minuten om weer terug in Leeuwarden te komen. Als je bent gefinisht is het de bedoeling dat je je antwoorden gaat nakijken.

Heb jij aan het einde van de rit je Elfstedenkruisje verdiend?

1. Leeuwarden

Het startpunt van de tocht is Leeuwarden. Bind je schaatsen maar vast onder en maak je klaar voor de 22 kilometer naar Sneek.

Het eerste stuk is om lekker even op te warmen, de spieren losmaken. Je krijgt zo meteen vijf vragen die je moet beantwoorden. Die vormen samen één woord. Noteer zowel de antwoorden op de vragen als het eindantwoord.

Tip: gebruik de volgende twee sites om makkelijk informatie te vinden:

<https://www.schaatshistorie.nl/>

<https://www.elfstedensite.nl/>

1. Hoeveel Elfstedentochten zijn er geweest?

2. Wie is de winnaar van de tocht van 1963?

3. Wie is de eerste vrouw die de Elfstedentocht won?

4. Hoe heet het als je over de grond loopt met je schaatsen?

5. Je hebt een toertocht en een tocht?

	1		25		11	1	3	20			
				2		3	1	20	1	3	19
	3	27	3	20		3					
4		27		20		20					
	5		3	22		11	19	25	22		

2. Sneek

De eerste stad is bereikt. Nu op naar IJlst. Bij de volgende vragen gaan we kijken naar hoe de Elfstedentocht eigenlijk is ontstaan. Lees de tekst op de volgende bladzijde goed door en beantwoord de volgende vraag:

Vraag

De tekst op de volgende bladzijde komt uit 1749. De eerste Elfstedentocht vond in 1909 plaats. Wat verteld deze tekst jou met betrekking tot de Elfstedentocht?

- A. Dat het in de winter erg koud was in Friesland.
- B. Dat sommige mensen in de 18de eeuw al een Elfstedentocht reden.
- C. Dat de Elfstedentocht in 1749 voor het eerst georganiseerd werd en dat Pier gewonnen heeft.

Naar binnen om de zweep aan Bachus toe te wyen,
 Vertrooft u met de kragt van 't noodlot op te snyen,
 En dompel uw verdriet met zoo veel meer geblaas
 In kelken ftryke vol ten koste van den Baas.

En Gy, O *Struipuit*! 'k hielp u gaarne *triumpheeren*,
 En zouw u volgen om myn keel wat meê te smeeren,
 Maar *Pier Gezwind* die kooft verbiedt my dat ik stap:
 Hy sal hier voor het volk om ftrydt met *Freerik Schrap*
 Syn vaardigheid en kragt op snelle fchaatzen toonen;
 Ik moet dien reed-loop zien; gy zult my thans verfchoonen.

Pier is een hachje, die de fchaats hing op, en fier
 Al wat op fchaatzen rydt dorft om een half ton bier,
 En om het meesterschap uittarten, en trotfeeren,
 En niemand die het zig betrouwde om af te keeren
 Een hoon die yder trof; de knaap was lang berugt
 Voor 't baasje, dat, gelyk een Swaluw door de lugt,
 Kon vliegen over 't ys: 't is *Pier* die de elf : teeden [1]
 Van Vriesland op een dag heeft in het rond gereeden,

En

[1] Dit word onder de Schaatsryders in Vriesland voor een Meester-stuk in de kunst gerekent.

Vertaling

Kon vliegen over het ijs: het is Pier die de Elfsteden van Friesland op één dag in het rond heeft gereden.

3. IJlst

Sneek en IJlst was maar een kort stukje van 4 km, toch heb je er al 26 kilometer opzitten. Inmiddels is het tijd voor de volgende vraag.

Vraag

De Elfstedentocht is niet zomaar ontstaan. Daar hebben mensen voor gezorgd.

Wie is de zogenaamde “pionier” achter de Elfstedentocht?

Tip: bekijk het volgende filmpje.

ps: bij de andere vragen heb je daar ook wat aan!

Pps: kopieer en plak de link of type de zoekwoorden in.

[https://www.youtube.com/watch?](https://www.youtube.com/watch?v=1WoZSdR5UqA&t)

[v=1WoZSdR5UqA&t](https://www.youtube.com/watch?v=1WoZSdR5UqA&t)

Of

Hoe is de Elfstedentocht ontstaan van Clipphanger

4. Sloten

In 1909 begon de Elfstedentocht met 22 deelnemers. De meeste schaatsfanaten kwamen toen nog uit de provincie Friesland. Inmiddels is dat helemaal veranderd. Bij de laatste Elfstedentocht van 1997 deden er maar liefst 16.430 mensen mee aan de toertocht. 11 miljoen Nederlanders zaten aan de buis gekluisterd om de toer vanuit hun woonkamer te kunnen volgen.

Binnen een eeuw is de Elfstedentocht gegroeid van een wedstrijdje onder een paar schaatsers tot een nationaal evenement.

Opdracht

Ook een aantal bekende personen heeft inmiddels deelgenomen aan de tocht.

Op de volgende pagina staan afbeeldingen. Wie van hen heeft ooit deelgenomen aan de Tocht der Tochten?

Yep Kramer
Vader van Sven Kramer

Willem-Alexander
Koning

Ireen Wust
Schaatser

Peter Römer
Acteur

5. Stavoren

Dat gaat best lekker. Je hebt er al 66 kilometer opzitten. Stavoren is de vierde stad op de route. Nog een paar en dan ben je alweer op de helft.

De Elfstedentocht kent vele winnaars. Tijdens de volgende opdracht ga je je verdiepen in wie de tocht in welk jaar heeft gewonnen. Je krijgt drie krantenartikelen te lezen. Het is de bedoeling dat jij noteert over welke tocht het gaat en wie er toen heeft gewonnen.

Opdracht

Lees het krantenartikel op de volgende bladzijde. Schrijf op over welke tocht het gaat (jaartal) en wie er toen gewonnen heeft/hebben.

PS: je moet gebruik maken van statistieken

SPORT.

Schaatsenrijden.

Elfstedentocht.

De 154 personen, onder wie 6 dames, die aan den Frieschen **Elfstedentocht** deelnemen, zijn Zaterdagmorgen omstreeks 5 uur van Leeuwarden langs de Dokkumer Ee, in de richting Dokkum, de eerste van de elf, vertrokken. Van hen nemen 108 deel aan den tocht en 46 aan den wedstrijd.

Tip:

Op 'één van de twee sites bij Leeuwarden staan statistieken.

<https://www.schaatshistorie.nl/>

<https://www.elfstedensite.nl/>

Ps: bij "wedstrijd" mist er in de statistiek 1 deelnemer.

6. Hindeloopen

Inmiddels ben je bijna de helft van de steden al bij langs. Goed bezig en nog even volhouden!

In Hindeloopen gaan we kijken naar vrouwen en de Elfstedentocht. Aan de eerste tochten mochten vrouwen niet deelnemen bij de wedstrijd.

Vraag

Vanaf welk jaar mochten vrouwen deelnemen aan de Elfstedentocht wedstrijd?

7. Workum

Tijdens de oorlogsjaren werd de Elfstedentocht ook afgelegd. Nazi-Duitsland was namelijk sterke voorstander van gezamenlijk sporten en de Elfstedentocht hoorde daar ook bij.

Daarom is het niet zo gek dat tijdens de oorlog de tocht ook gewoon werd verreden. Sterker nog er deden nog behoorlijk wat mensen mee aan de tocht.

Vraag

Hoeveel Elfstedentochten zijn er tijdens de Tweede Wereldoorlog gereden en hoeveel mensen namen deel?

8. Bolsward

Bolsward is bereikt... nog maar een paar steden te gaan. Beginnen je spieren al te verkrampen of houd je het nog wel even vol?

Tijdens de Elfstedentocht in de oorlog heeft Jacob Valk meegedaan. Hij deed dit onder de naam Jaap Brouwer. Maar het was niet vanzelfsprekend dat Jacob deelnam aan de tocht.

Vraag

Waarom is het bijzonder dat Jacob Valk mee heeft gedaan aan de Elfstedentocht?

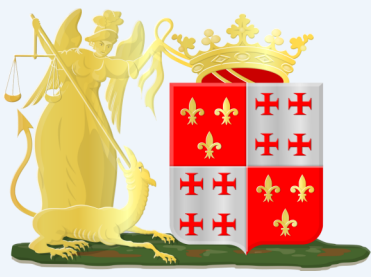
Tip: zoek hem via google eens op.

N° 325
Doorhaling van
vijfen dertig
de woorden
in nevenstaande
akte goedge-
keurd.

J. F. Harckamp

Heden, Op vijfen twintig Juni negentien honderd
vijftig, verscheen voor mij, Ambtenaar van de burgerlijke stand van Leeuwarden:
Luce en veertig is in Meenthausen in Oostenrijk overleden
Valk, Jacob, geboren acht Augustus negentien hon-
die verklaarde, daarvan uit eigen wetenschap kennis dragende, dat dert acht te
op de Leeuwarden, wonende te Leeuwarden, laatstelijk
te gehuwd met ure, Zwerwer, Kantske is overleden,
zoon van Valk, Herman en Troostwijk, Esther
De aangifte van dit overlijden is aan mij, Ambte-
naar van de burgerlijke stand van Leeuwarden
schriftelijk gedaan vanwege de Minister van Justitie
Waarvan akte, welke door mij is ingeschreven op
leden vier Juli negentien honderd vijftig
Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen.

J. F. Harckamp

9. Harlingen

Dat de Elfstedentocht een bekend fenomeen is wist je misschien al. De laatste decennia vriest het helaas niet hard genoeg en is er geen Elfstedentocht meer geweest.

Toch betekent dat niet dat men geen Elfstedentocht meer rijdt.

Vraag

Hoe wordt de “Elfstedentocht” die buiten Nederland wordt gereden ook wel genoemd? Deze tocht is ook 200 kilometer lang.

10. Franeker

Nu komt het einde echt in zicht. Net als de afslag naar Dokkum.

Let goed op, want als de les bijna voorbij is schaats je vanaf dit punt door naar Leeuwarden.

Als er nog wat tijd over is ga je nog even door naar Dokkum om de bonusopdracht ook te volbrengen.

Het is de bedoeling dat je daarna je antwoorden gaat nakijken!

11. Dokkum

Lekker bezig. Dokkum is de laatste plek waar de Elfstedentocht langsgaat. Wist je dat de Elfstedentocht vroeger een andere volgorde had en dat men eerst naar Dokkum schaatste?

Vraag

Op de volgende pagina staat een tekst. Lees deze tekst aandachtig door en beantwoord de volgende vraag.

Waarom schaatste men vroeger (nog voor 1909) de Elfstedentocht?

Elfstedentochten in de grijze oudheid

Pieter Bruinsma, crack uit de vorige eeuw

WAREN HET HOLLANDERS, DIE DE FRIEZEN INSPIREERDEN ?
HET FABELTJE VAN DE FRIESE SUPREMATIE
DOUWE HANTJES JOUSTRA: DE GROTE ONBEKENDE KAMPIOEN

Miljoenen woorden zijn er gewijd aan de „georganiseerde”, de gereglementeerde Elfstedentocht, nog nooit goed bestudeerd en correct beschreven was tot dusver de „ongeorganiseerde”, de pre-historische Elfstedentocht.

Wie over de historische achtergronden van de tocht wou schrijven, schreef eerdere berichtgevers na; de fouten van de kranten en de boeken van gister, waren de fouten van de kranten en de boeken van vóór veertig of vijftig jaar.

Van sommige toertochten uit de grijze oudheid werden de bijzonderheden altijd verder verteld, van andere succesvolle Elfstedentochten drong het nieuws nimmer tot de drukpers door.

Zo bleef het beeld van de historie van de Friese Elfstedentochten vaag, onvolledig en onjuist - er bleven altijd vragen rijzen.

Waar lag in de eeuwen achter ons het moment, waarop voor het eerst een schaatser deze marathon volbracht ?

Wanneer werd het rijden van een Elfstedentocht een erezaak voor iedere schaatser van formaat ?

Wie waren de initiatiefnemers, de pioniers, de eersten, die op het idee kwamen op één dag schaatsend alle elf steden van Friesland aan te doen ?

In een tijd, die de paardewagen en het zeilschip voortbracht als de snelste middelen van vervoer, verplaatsten de mensen zich 's winters met snelheden, die ze zelf als onthutsend hoog beschouwden.

Afstanden van „vele uren gaans” werden op de schaats in de tijd van een zucht afgelegd, dorpen en steden achter de verste horizon kwamen in een winter met ijs binnen ieders bereik, na luttele uren schaatsen bracht men een familiebezoek, dat - op z'n elf en dertigst reizend met de trekschuit - een hele dag had gevergd.

Wat moet vóór de komst van de stoomtrein het zomaar afleggen op de schaats van tachtig, negentig, ja wel honderd kilometer op onze voorouders een indruk hebben gemaakt: wie naar waarheid kon getuigen, dat hij op één dag daar en daar en zelfs ook nog dáár was geweest, werd in de familiekring een gevierde figuur, al bleef het schaatsenrijden eerst ook meer een middel tot verkeer, dan tot vermaak.

Pas later kreeg het schaatsen ook een sportieve kant, tenslotte ontwikkelde het zich tot een sport, die vooral in het waterrijke Friesland tot ontwikkeling kwam.

Hardrijderijen op de korte baan, zowel voor mannen als voor vrouwen, brachten enthousiast bezongen provinciale en nationale kampioenen in de lauwerkransen - vanouds gold de schaatsende Fries als een onoverwinnelijke matador.

Tientallen jaren volstonden schrijvers en dichters met het simpelweg constateren en bejubelen van de Friese superioriteit - geen plaats ter wereld waar zo snel werd geschaatst als hier.

Hurdriden ! Wie 't ieuwen oan ien net ús rom ?
Fier en hein wien' wy forneamd op 'e redens;
Hurder as Friezen ? - hwa tocht dêr om !

juichte in het laatst van de vorige eeuw de schrijver en dichter Tjalling

Gefeliciteerd!

Je hebt het eindpunt bereikt. Terug in Leeuwarden waar de tocht begint en eindigt. Dat is iets wat gedurende al die tochten nooit is veranderd. Leeuwarden is altijd het begin en einde geweest.

Heb jij alle verplichtte antwoorden in gevuld en **je antwoorden nagekeken met het *nakijkblad**, dan heb je je Elfstedenkruisje verdiend.

De bonusvraag ook nog afgrond?

Super!

Hopelijk weet je nu iets meer over de geschiedenis van de Elfstedentocht en vond je het een interessante les.

*Je kunt aan je docent het nakijkblad vragen

Bronnen

Hieronder staan de bronnen van afbeeldingen en teksten die gebruikt zijn voor het lespakket. De hoofdtekst is geschreven door Nadja de Blouw.

Teksten

Alvaarsma, B. (1749). *De winter: In drie gezangen*. Ferwerda.

Overlijdensacte Jacob Valk is afkomstig uit het archief van het HCL

Redactie. (28 februari 1917). *Schaatsenrijden: Elfstedentocht*. De

nieuwe Krant. [https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?](https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=Elfstedentocht&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=2%7C20e_eeuw%7C1910-1919%7C1917%7C&page=13&sortfield=date&coll=ddd&identif)

[query=Elfstedentocht&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=2%7](https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=Elfstedentocht&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=2%7C20e_eeuw%7C1910-1919%7C1917%7C&page=13&sortfield=date&coll=ddd&identif)

[C20e_eeuw%7C1910-1919%7C1917%](https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=Elfstedentocht&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=2%7C20e_eeuw%7C1910-1919%7C1917%7C&page=13&sortfield=date&coll=ddd&identif)

[7C&page=13&sortfield=date&coll=ddd&identif](https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=Elfstedentocht&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=2%7C20e_eeuw%7C1910-1919%7C1917%7C&page=13&sortfield=date&coll=ddd&identif)

[ier=MMKB15:000723074:mpeg21:a00017&resultsidentif](https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=Elfstedentocht&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=2%7C20e_eeuw%7C1910-1919%7C1917%7C&page=13&sortfield=date&coll=ddd&identif)

[KB15:000723074:mpeg21:a00017&rowid=5](https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=Elfstedentocht&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=2%7C20e_eeuw%7C1910-1919%7C1917%7C&page=13&sortfield=date&coll=ddd&identif)

Schoustra, F.I. (z.d.) *Elfstedentocht de schaatsen scherp*. Keizer N.V:

Leeuwarden

Afbeeldingen

Elfstedenkruisje: schaatshistorie.nl. (z.d.) “Het Elfstedenkruisje”. <https://www.schaatshistorie.nl/ijsclubs-en-ijsbonden/toertochten/friesland/ijwc-elfstedentocht/>

Wapenschilden: wikipediapagina over de desbetreffende stad.

Willem Alexander: RVD Beekman, M. (2020). Koninklijkhuus.nl. <https://www.koninklijkhuus.nl/leden-koninklijk-huis/koning-willem-alexander>

Ireen Wüst: Wikipedia. (2013). https://nl.wikipedia.org/wiki/Ireen_W%C3%BCst.

Peter Römer: RTL. (z.d.) <https://www.rtlboulevard.nl/entertainment/showbizz/artikel/5271678/peter-romer-sluit-tv-vervolg-voor-baantjer-niet-uit>

Yep Kramer: Yep Kramer. (z.d). Twitterpagina van Yep Kramer. <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fmobile.twitter.com%2Fykehr12&psig=AOvVaw3BE55kgGTcNPMGc-wpHlMK&ust=1645781164665000&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCJDCg-GCmPYCFQAAAAAdAAAAABAD>